

cional, ja que es tracta de ressaltar aquells elements que identifiquen Catalunya i ensems la distingeixen d'altres comunitats autònomes. Això és el conjunt de factors que fan de Catalunya una realitat nacional diferenciada i no pas una entitat descentralitzada més de l'Estat.

La Constitució, a l'article 147, prescriu que hi ha un seguit de qüestions que han de ser recollides preceptivament als estatuts d'autonomia, entre les quals, a més d'esmentar aspectes tan rellevants com l'organització de les institucions pròpies, l'assumpció de competències i la reforma dels estatuts, fa menció a temes identitaris, com ara la denominació de la comunitat que millor correspongui a la seva identitat històrica, a la delimitació del seu territori i a la denominació i la seu de les seves institucions. A més, la mateixa Constitució també indica que als estatuts es regularà l'estatut d'oficialitat de les «altres» llengües espanyoles (art. 3.2 CE) i el reconeixement de banderes i ensenyes pròpies (art. 4.2 CE). Per aquest motiu, l'Estatut d'autonomia de Catalunya dedica el títol preliminar, de la mateixa manera que també ho fa la Constitució, a les qüestions identitàries, que són objecte específic d'aquest treball.

El que s'ha popularitzat com el fet diferencial català inclou alguns dels elements als quals dedicarem la nostra atenció.³ En tant que aquest fet diferencial és una manifestació política de la identitat nacional de Catalunya, és una forma de referir-se a la realitat nacional de Catalunya sense desvetllar la crítica de la radicalitat o de la inconstitucionalitat. El concepte de *fet diferencial* no deixa de ser críptic i una manera global d'esmentar un conjunt de factors (història, llengua, dret, voluntat d'autogovern...) que defineixen Catalunya com a nació, a pesar que la seva dicció més suau pugui també ser utilitzada per referir-se a altres realitats regionals, que no neguen el caràcter uninacional d'Espanya. Per contra, a Catalunya, majoritàriament, es prefereix afirmar una concepció plurinacional per definir Espanya.⁴ En aquest sentit, tot evitant el caràcter nacionalitari del fet diferencial, distintes comunitats autònomes s'han apressat a destacar els propis fets diferencials per no ser preterides en favor de Catalunya, partint de la base que el reconeixement dels fets diferencials tindria com a conseqüència uns pretesos privilegis, prohibits constitucionalment (art. 138.2 CE).

3 Vid. X. ARRÓS, «As bases constitucionais do feito diferencial», a *O Feito diferencial galego no Dereito*, Santiago de Compostel·la: Museo do Pobo Galego, vol. 1, 2005, p. 71-91.

4 Així es veu en l'Acord Nacional sobre l'Autogovern i el finançament del Govern tripartit, en què s'anuncien set mesures pel que fa al reconeixement de la plurinacionalitat de l'Estat i dels seus aspectes simbòlics i culturals.

Per tant, per abordar els temes exposats, primerament farem referència a la identitat nacional, el seu reconeixement, el seu tractament i el seu desenvolupament (i dins d'aquest bloc es farà esment de la llengua catalana, en tant que signe d'identitat de Catalunya). Després es tractaran els distints elements protoestats: la població, el territori i el poder. I finalment, per acabar, els símbols oficials de Catalunya i els que, sense gaudir d'un reconeixement oficial, tenen una projecció social considerable. En els diferents apartats d'aquest text es percebrà el caràcter limitat de l'autonomia des de dues perspectives: d'una banda, des del vessant del poder efectiu que exerceix la Generalitat sobre els diferents elements estudiats; i, de l'altra, des de l'òptica del reconeixement de la pluralitat per part de l'Estat en el seu conjunt amb relació als mateixos elements. Aquest punt de partida permet fer algunes consideracions al llarg de l'article davant dels estudis governamentals i parlamentaris per a la reforma de l'Estatut d'autonomia vigent.

2 · La identitat nacional i la llengua

2.1 · LA IDENTITAT NACIONAL

El mot *nacionalitat* no té una significació unívoca en l'àmbit jurídicopolític.⁵ El terme expressa realitats diferents tant en dret comparat com en la nostra tradició jurídica. El vessant col·lectiu de *nacionalitat* manifesta la condició d'un poble, el sentiment i la consciència col·lectius d'una comunitat. En aquest sentit, és sinònim de *nació*, terme del qual deriva; però, a diferència d'aquesta, les nacionalitats no disposen d'un Estat propi, tot i que hi poden aspirar. A Catalunya, el terme *nacionalitat* generalment ha expressat la consistència de la consciència nacional dels catalans de forma diferenciada de l'espanyola i el sentiment col·lectiu d'un poble que reclama unes institucions pròpies per autogovernar-se.

Així, a Catalunya, sobirania i autonomia han estat reclamades, amb intensitats i resultats diferents, des que es van perdre les llibertats nacionals, el 1716, amb el decret de Nova Planta. Tanmateix, només en tres ocasions ha estat assolida una certa autonomia, que ha permès recuperar ben parcialment el poder de decisió perdut: la Mancomunitat de Catalu-

5 Vid. J. VERNET, «Els elements definidors de l'autonomia de Catalunya», a M. BARCELÓ i J. VINTRO (coord.), *Dret Públic de Catalunya*, Barcelona: Cedecs, 2001, p. 89-102 i 110-132, en què s'amplia el que s'exposa en aquest article.

nya, la Generalitat republicana i la Generalitat actual. D'aquesta manera, en el present període democràtic, els catalans recuperen les seves institucions seculars i la possibilitat d'autogovernar-se en allò que la Constitució permet i l'Estatut d'autonomia estableix.

La utilització del terme *nacionalitat*, amb la significació que li ha donat el liberalisme, aplicat a Catalunya, expressa una certa reivindicació política de caràcter col·lectiu, que no necessàriament implica el desmembrament de l'Estat espanyol, però sí una manera radicalment diferent d'entendre Espanya de la que és dominant i tradicional a la resta de l'Estat.⁶ A l'Estat espanyol, el restabliment de la democràcia, després de les dues dictadures del segle xx, ha comportat també un cert reconeixement de la pluralitat nacional i regional, i ha donat una resposta al principal problema respecte del qual hi ha hagut una forta dissensió almenys des del principi del segle xix.⁷ Així, la Constitució del 1978 va preveure la possible descentralització política i administrativa de tot el territori espanyol, cosa que efectivament s'ha concretat a través de les denominades *comunitats autònomes*. Catalunya, en constituir-se en comunitat autònoma, per mitjà de l'Estatut d'autonomia, es defineix com a nacionalitat. Aquest terme, equivalent al de *nació*, no té unes connotacions polítiques com aquest darrer, ja que altrament s'hauria impossibilitat l'aprovació de l'article 2 de la Constitució, que és l'únic que esmenta el mot *nacionalitat* en tot el text i per primera vegada en la història del constitucionalisme espanyol. La Constitució, doncs, possibilita, en general, l'autogovern, però no determina qui el pot exercir exactament. En definitiva, no s'enumeren les regions i les nacionalitats que existeixen i les que es constituiran en comunitats autònomes, com succeeix en altres latituds, en la generalització d'estats compostos.⁸ L'enumeració de les nacionalitats i de les regions es va deixar a la iniciativa estatutària, com moltes altres qüestions.⁹

6 En aquest sentit, Catalunya comparteix amb altres comunitats nacionals del món la manca de reconeixement per part del seu respectiu Estat nació. Vid. Ph. SCHLESINGER, «Wishful Thinking: Cultural Politics, Media, and Collective Identities in Europe», *Journal of Communication*, núm. 2, p. 6-17.

7 Vid. J. SOLÉ TURA, «Introducción», *Las Nacionalidades*, Madrid: CEC, 1986, p. XV.

8 En aquest sentit s'ha pronunciat el president del Govern espanyol, que s'ha mostrat partidari d'introduir la denominació de les comunitats autònomes al text constitucional, tot modificant la Constitució en aquest punt.

9 Per P. CRUZ, la «constitució territorial» no hauria d'estar als estatuts d'autonomia i s'hauria d'incorporar a la Constitució mitjançant la seva reforma, a «La constitució territorial de l'Estat», *Autonomies*, núm. 13, 1991, p. 68. En aquest sentit, la Constitució planteja una forma oberta d'estructurar l'Estat, com s'exposa més àmpliament a J. VERNET, «La apertura del sistema autonómico», *Anuario de Derecho Constitucional y Parlamentario*, núm. 14, 2002, p. 127-169.

El terme *nacionalitat* expressa la idea d'una comunitat en què hi ha una certa identitat històrica, lingüística i cultural, que manifesta, d'una manera conscient i col·lectiva, una voluntat de ser i d'autogovernar-se. El terme *nacionalitat* ha estat emprat a l'Estatut per referir-se a Catalunya,¹⁰ sense que la doctrina majoritària n'hagi extret cap conseqüència de caràcter jurídic que la diferenciï de les altres comunitats autònomes autodenominades regions, negant en aquest punt normativitat al text constitucional i estatutari. Normalment, els autors afirmen taxativament, sense gaires esforços argumentals, que la distinció constitucional entre nacionalitats i regions no té cap traducció juridicoconstitucional. Segons aquesta opinió dominant, no és rellevant, a aquests efectes, que la Constitució, per cert, una norma jurídica, sancioni la diferència entre nacionalitats i regions; ni tampoc no ho és el fet que s'hagin establert diverses vies d'accés a l'autonomia —particularment, la DT 2a i la DA 1a CE—, que, a la vegada, impliquen un quàntum competencial diferent —en tot cas, a l'inici del procés autonòmic, sense cap obligació d'homogeneïtzar-se—, ni que hi hagi una variada simbologia i uns elements identitaris, ni una possible diversitat institucional, ni tampoc que s'hagi establert diferents sistemes de finançament.

La Constitució esmentava la possibilitat que determinades províncies unides per diferents lligams podien iniciar el camí de creació d'una comunitat autònoma (art. 143 i DT 1a i 2a CE). En conseqüència, en manca d'enumeració constitucional de les comunitats, és precisament l'element voluntarista el que pot distingir entre una nacionalitat o una regió que exerceix el dret a l'autonomia, tot constituint-se en comunitat autònoma.¹¹ Així, al principi, de manera directa, el terme *nacionalitat* només encapçalava l'articulat de tres estatuts d'autonomia, el del País Basc, el de Catalunya i el de Galícia, territoris als quals es refereix tàcitament la Constitució (DT 2a).¹² Cal

10 La veu *nacionalidades* del *Diccionario de términos autonómicos*, *El Estado autonómico*, vol III, Madrid: MAP/MRCySG, 1993, remet a la DT 2 CE.

11 El dret a l'autonomia és atribuït a les nacionalitats i les regions, mentre que les comunitats autònomes, com a ens territorials politicoadministratius, no gaudeixen de drets, sinó que posseeixen competències. No obstant això, el rei, símbol d'unitat i permanència de l'Estat (art. 56.1 CE), jura respecte als drets dels ciutadans i als de les comunitats autònomes (art. 61.1 CE), com si aquestes gaudissin d'una mena de drets col·lectius. Aquest jurament també el prestarà el príncep hereu (art. 61.2 CE).

12 També apareixia el terme *nacionalitat* d'una forma indirecta a l'Estatut d'Andalusia, el de les Illes Balears i el de la Comunitat Valenciana. Darrerament, després de la revisió d'alguns estatuts d'autonomia, Aragó i les Illes Canàries també han incorporat expressions identitàries superiors al mer caràcter regional, cosa que no succeeix, de manera tan clara, a la resta de comunitats autònomes, llevat de la foralitat que qualifica la comunitat navarresa.

constatar que les comunitats que reivindiquen més reconeixement, i que les Corts Generals van admetre, tot aprovant-ne els respectius estatuts d'autonomia, són les que disposen d'un grau més elevat d'autoconsciència col·lectiva i en les quals la concepció uniformista d'Espanya ha tingut menys predicament. Allà on ha perviscut una cultura diferenciada de la de la tradició oficial centralista és on s'expressa amb més rotunditat una aspiració nacionalitària.

El debat constituent sobre l'article 2 de la Constitució fou prou ric, ja que es va efectuar una síntesi de posicions diametralment oposades. Hi havia qui només esmentava l'autonomia regional, provincial i local i qui, altrament, esmentava que el dret a l'autonomia corresponia a les regions i a les nacions que integren l'Estat espanyol. En cap de les dues posicions no apareixia el mot *nacionalitat*, que va acabar imposant-se, tot i que per uns era sinònim de *regió* i per d'altres, de *nació*. Nogensmenys, la primera opinió és incongruent amb l'ús del mot *regió* en l'expressió constitucional «nacionalitat i regions», ja que no hauria calgut recórrer al terme específic de *nacionalitat* per referir-se a dues entitats idèntiques. Igualment, aquesta paraula com a sinònim de *nació* tampoc no s'adiu bé amb una frase que la precedeix en el mateix article 2 i que afirma que «La Constitució es fonamenta en la indissoluble unitat de la Nació espanyola»,¹³ encara que el contrast no és tan diàfan atesa la polisèmia del mot *nació*. En definitiva, el redactat constitucional no és gaire afortunat, però és intencionadament ambigu, ja que, sense manifestar l'existència d'una contradictòria «nació de nacions», ho fa indirectament per mitjà de la recepció de la paraula *nacionalitat*. El text constitucional, doncs, pretén conjuminar dues tradicions oposades: la dels qui defensen una nació espanyola única, governada d'una manera centralista, i la dels qui reivindiquen l'existència de diverses nacionalitats amb dret d'autogovern. La solució per no trencar el consens constitucional va consistir a incloure en un mateix precepte les dues concepcions, cosa que complica enormement la troballa d'una explicació entenedora i coherent del text constitucional. Aquesta només es pot fer mitjançant la relativització dels conceptes, ja que altrament la contradicció

13 I segueix: «pàtria comuna i indivisible de tots els espanyols», de la qual cosa es pot deduir que hi pot haver altres pàtries que no tenen la consideració de «comuna», segons J. A. GONZÁLEZ CASANOVA, «La Constitució espanyola de 1978: XXV aniversari», *Revista de Catalunya*, núm. 188, 2003, p. 26.

ressorgeix novament amb força.¹⁴ L'acceptació popular del model constitucional i el seu desenvolupament normatiu poden fer interpretar un article ambigu, reiteratiu i contradictori d'una manera més adequada als nostres temps¹⁵ sense les tensions del moment constituent, que van orientar sense cap mena de dubte la literalitat resultant.

D'altra banda, el debat sobre el concepte de *nacionalitat* també va prosseguir durant l'elaboració de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. Així, en el Projecte d'Estatut de Sau es manifesta una certa sinonímia entre *nacionalitat* i *nació*. En aquest projecte, aprovat el 29 de desembre de 1978, s'hi afirmava rotundament: «Catalunya, com a expressió de la seva realitat nacional [...]». Tanmateix, aquesta redacció va ser modificada en el decurs de la discussió davant les Corts Generals. Així, l'article 1 del Projecte d'Estatut va topar amb tres motius de desacord a la Comissió Constitucional del Congrés dels Diputats. El fonament de tots tres eren els temors que els mots *realitat nacional* suscitaven, ja que aquesta redacció explicitava el caràcter nacional del poble català, cosa que la Constitució expressava directament només del poble espanyol, dipositar de la sobirania i del poder constituent. En conseqüència, l'expressió va ser revisada per fer-la compatible amb una determinada visió constitucional, que era la dominant al Congrés, i va ser aprovat per la Comissió el Projecte d'Estatut que contenia el mot *nacionalitat*, en comptes de l'expressió *realitat nacional*, malgrat l'arrel i la significació comunes. Aquest redactat es va conservar en tot l'*iter* parlamentari i va ser referendat i ratificat com a llei orgànica dins l'any 1979.¹⁶

14 La tesi de la «nació de nacions», contradictòria en els seus termes, s'observa en F. PI Y MARGALL, *Las Nacionalidades*, p. 273, en què es denominaven les vigents nacionalitats com a nacions de segon grau, pel fet que componien, per les raons que fossin, una nació estat. Igualment, a L. CARRETERO Y NIEVA, *Las nacionalidades españolas*, México, 1952 (2a. ed.), p. 9-10, 254-266 i 284-293; A. DE COMPANY, *Centinela contra franceses*, Sevilla: Imprenta Real, 1810, p. 94; F. GONZÁLEZ NAVARRO, *España, nación de naciones. El moderno federalismo*, Pamplona: Ediciones de la Universidad de Navarra, 1995; J. RUIPÉREZ, *Constitución y autodeterminación*, Madrid: Tecnos, 1995, p. 19; i X. BASTIDA, *La nación española y el nacionalismo constitucional*, Barcelona: Ariel, 1998, p. 74 i 138.

15 En aquest sentit, el reconeixement de les nacionalitats és un repte del nou constitucionalisme, com sostenen X. ARBÓS i J. VERNET, «Los nuevos federalismos y el constitucionalismo del s. XXI», a M. Á. Aparicio (dir.), *La descentralización y el federalismo. Nuevos modelos de autonomía política (España, Bélgica, Canadá, Italia y el Reino Unido)*, Barcelona: Cedees, 1999, p. 271.

16 Això mateix va succeir també durant la Segona República amb relació al Projecte d'Estatut de Núria, que també partia del dret d'autodeterminació dels catalans, tot i que va ser bandejat en la redacció final de l'Estatut del 1932, malgrat que la Constitució republicana va evitar el vocable *nació* per referir-se a Espanya, cosa que en la del 1978 sí que s'hi va reflectir.

Tot i amb això, la relació conceptual entre la nacionalitat i el reconeixement de la personalitat col·lectiva dels catalans es fa palesa en el primer paràgraf del preàmbul de l'Estatut d'autonomia de Catalunya,¹⁷ quan afirma: «En el procés de recuperació de les llibertats democràtiques, el poble de Catalunya recobra les seves institucions d'autogovern.» El preàmbul fa referència explícita a la recuperació de les llibertats que relaciona amb el restabliment de l'autonomia. Més endavant, diu: «En aquesta hora solemne en què Catalunya recupera la seva llibertat [...]», i també indica que l'Estatut «és l'expressió de la identitat col·lectiva de Catalunya». Igualment s'afirma que s'aprova l'Estatut per «fer realitat el dret inalienable de Catalunya a l'autogovern». Totes aquestes afirmacions manifesten l'aspiració col·lectiva d'un reconeixement nacional, que no es produeix explícitament, però sí implícitament. A més, la reivindicació d'un reconeixement polític i constitucional de la identitat catalana és precisament per desenvolupar-la.¹⁸ Ultra això, el caràcter nacional de Catalunya s'ha manifestat en algunes normes, com en la primera que va aprovar el Parlament de Catalunya sobre la commemoració de l'Onze de Setembre com a diada nacional, sense que provoqués la presentació d'un recurs d'inconstitucionalitat per l'atribució del terme *nacional* a una entitat diferent de l'espanyola en conjunt. En conseqüència, si bé no es diu expressament, a l'Estatut d'autonomia, que Catalunya és una realitat nacional, l'ús de l'adjectiu *nacional* és acceptat per referir-se a Catalunya, tot donant per sobreentès que *nacionalitat* és, a aquests efectes, sinònim de *nació*, almenys pel Parlament de Catalunya, el Consell Consultiu i part de la doctrina.¹⁹

El redactat final de l'Estatut afirma que «Catalunya, com a nacionalitat i per accedir al seu autogovern, es constitueix en Comunitat Autònoma d'acord amb la Constitució i amb el present Estatut, que és la seva norma institucional bàsica» (art. 1.1 EAC). D'aquesta manera, a banda de la significació política i de l'eficàcia jurídica que té, el reconeixement del tret

nacionalitari serveix de fonament per arribar a constituir Catalunya en comunitat autònoma. Això mateix també succeeix amb les regions, de manera que la diferència entre les nacionalitats i les regions no cal centrar-la en el quàntum competencial, sinó en la raó de l'exercici del poder competencial, les unes pel seu caràcter nacional previ a la promulgació del text constitucional²⁰ i les altres pel principi de la descentralització consagrat a la Constitució. La Constitució reconeix i garanteix el dret a l'autonomia de les nacionalitats i les regions que la integren (art. 2 CE), cosa que es fa per mitjà de la creació de les diverses comunitats autònomes, tot i que aquestes no ignoren ni obliden la seva base nacional o regional, segons el dictat dels respectius estatuts d'autonomia.

En definitiva, es pot concloure que la Constitució utilitza un terme matissat, no exclouent, de *nació* i de *nacionalitat*. Tots dos tenen el mateix significat essencial, però l'existència de l'una no ha d'impedir l'altra. Així, el mot *nacionalitat* implica, igual que el terme *nació*, un nivell més elevat de consciència d'identitat col·lectiva que el mot *regió*, que només és descriptiu d'unes arrels historicoculturals o d'uns lligams econòmics comuns. Ara bé, en tot cas, *nació* i *nacionalitat* es distingeixen per l'estructuració jurídicopolítica diferent que pot tenir cada comunitat nacional. L'una, Espanya, pot esdevenir i, de fet, és un Estat dotat de sobirania. L'altra, Catalunya, es pot constituir en comunitat autònoma i té dret a gaudir d'autonomia, com també ha succeït. L'una té Constitució; l'altra, Estatut d'autonomia. En aquest sentit, només hi ha un subjecte del poder constituent, que és el poble espanyol, l'únic que constitucionalment es pot autodeterminar.²¹ No obstant això, dins la unitat espanyola es reconeix una diversitat nacional, que només es manifesta estatutàriament en les zones del territori espanyol que no comparteixen una concepció tradicional consistent en una Espanya monocultural i centralista. En aquest context constitucional, intencionadament ambigu, l'Estatut d'autonomia de Catalunya estableix el caràcter nacionalitari per a Catalunya dins la subordinació de l'Estatut a la Constitució espanyola i sense que això hagi estat motiu d'inconstitucionalitat. La Constitució admet l'existència de distintes comunitats nacionals sempre que no qüestionin la nació espanyola, un concepte clàssic de sobirania i la integri-

17 Per E. ARGULLOL I MURGADAS, «una reforma estatutària pot constituir el millor marc per recuperar l'alè d'heterogeneïtat que té la mateixa Constitució», a *Criteris per a un desenvolupament institucional*, Barcelona: IEA, 1999, p. 25-26.

18 Vid. E. FOSSAS, «L'encaix de Catalunya en el sistema constitucional i autòmic: el fet diferencial i les seves formes d'articulació política i jurídica», *Les noves perspectives de l'autonomia*, Barcelona: IEA, 2001, p. 49.

19 La proposició de reforma de l'Estatut d'autonomia vigent proposa un nou article primer, apartat primer, que afirma: «Catalunya és una Nació» (BOPC núm. 213, d'1 d'agost de 2005), avalat pel Dictamen del Consell Consultiu núm. 269, d'1 de setembre de 2005, fonament II.1.

20 J. FERRET qualifica les nacionalitats de «possibilitats de nació o nacions virtuals», a «Igualtat versus diversitat», *Autonomies*, núm. 20, 1995, p. 159.

21 Vid. J. VERNET, «La recepció de l'autodeterminació en els precedents històrics de l'actual marc estatutari i constitucional», *Revista de Catalunya*, núm. 44, 1990, p. 39-47.

tat del territori espanyol, que són els límits explícits al text constitucional. Si la Constitució no es reforma, la modificació de l'Estatut d'autonomia podria subratllar més encara el caràcter nacional de Catalunya, mentre no sigui incompatible amb l'existència d'Espanya.²²

2.2 · LA LLENGUA CATALANA

La Constitució espanyola ha comportat un canvi substancial respecte al règim franquista en incorporar entre els seus nous principis el del pluralisme lingüístic,²³ tot i que ha establert diferents estatus jurídicolingüístics i, en certa manera, ha combinat també els diferents models teòrics existents.

L'article 3 de la Constitució espanyola reconeix la diversitat de llengües dins l'Estat espanyol i, en el títol preliminar, aquest reconeixement va en estreta relació amb el reconeixement de la realitat plurinacional de l'article 2 CE, que es comentava anteriorment. Així, el Tribunal Constitucional ha considerat que l'ordenació del pluralisme lingüístic incideix «sobre matèries de considerable importància, simbòlica i afectiva, en l'estructuració autonòmica de l'Estat» (STC 205/1990, FJ 7).

Actualment no es discuteix, tot i que seria bo incloure aquesta consideració a l'Estatut, que la Generalitat de Catalunya tingui la competència per regular els diferents aspectes relatius a la llengua d'ús social i oficial, malgrat que hi ha hagut un conjunt de sentències contradictòries que han mostrat les vacil·lacions del Tribunal Constitucional (STC 82/1986, 123/1988, 56/1990 i 337/1994). La modulació de l'oficialitat és l'objecte principal de la competència lingüística, segons aquest parer jurisprudencial. Això significa que la comunitat autònoma ha de determinar el significat concret de llengua oficial, tot indicant les conseqüències jurídiques inherents a la declaració com a tal.

D'aquesta manera, per mitjà d'una llei autonòmica, s'ha configurat i concretat la noció d'oficialitat.²⁴ Els articles 3 de la Constitució i de l'Está-

22 Vid. J. VERNET i J. M. CASTELLA, «Comentaris de les propostes polítiques de millora de l'autogovern de Catalunya», *Autonomies*, núm. 29, 2003, p. 452-457 i 465.

23 Vid. M. ALCARAZ RAMOS, *El pluralismo lingüístico en la Constitución española*, Madrid: Congreso de los Diputados, 1999.

24 Una operació que a Catalunya fou iniciada per la primera Llei 7/1983 de normalització lingüística i que ha estat completada, d'una manera decidida i més precisa, per la Llei 1/1998 de política lingüística, aquesta darrera estudiada a bastament per DDAA, *Estudis jurídics sobre la llei de política lingüística*, Barcelona-Madrid: Marcial Pons - IEA, 1999.